

Den farliga mångfalden

Om Sverigedemokraternas världsbild

HÅKAN HOLMBERG

arenaidé

Frisinnade klubben

DEN FARLIGA MÅNGFALDEN

Om Sverigedemokraternas världsbild

Håkan Holmberg

© 2017 Arena idé, Frisinnade klubben och Håkan Holmberg

Rapporten kan laddas ner från www.arenaide.se/rapporter

Skriften är utgiven med stöd av Karl Staaffs Fond för Frisinnade Ändamål

Fotograf omslag: Zeke530/Wikimedia Commons

Författarpresentation

Håkan Holmberg är fil.dr i historia, riksdagsledamot (FP) 1988–97 och politisk chefredaktör i Upsala Nya Tidning.

Innehåll

Förord Ingvar Carlsson	6
Förord Bengt Westerberg	8
Inledning	14
Ett idéparti	17
”Öppen nationalism”	20
Partiet bestämmer vem du är	23
För många judar?	24
Kosmopoliter mot patrioter	25
En enhetlig nation	26
Civilisationens överlevnad	29
En ”illiberal demokrati”	32
Ett land utan opposition	33
Länken till det totalitära	37
Fria medier är nationens fiender	38
Statens våldsmonopol	42
Rättsstaten	45
SD som säkerhetsrisk	46
Avslutning: Att känna stolthet över Sverige	48
Efterskrift	52

Förord Ingvar Carlsson

Många har i efterhand förundrats över att nazisterna under Hitlers ledning inte mötte starkare motstånd från övriga partier i Tyskland när de under 1930-talet planerade att avveckla den parlamentariska demokratin och attackera de mänskliga rättigheterna. Socialdemokratin och de borgerliga partierna verkade vara mer upptagna av att bekämpa varandra än att avvärja hotet av en högerextrem diktatur.

Priset blev fruktansvärt högt. Politiska motståndare till national-socialismen fängslades och mördades, fackföreningsrörelsen upplöstes och folkmordet på judarna och andra grupper genomfördes. Det andra världskriget startade och ledde till den totala katastrofen.

Mot denna bakgrund tog jag, under studietiden i Lund, starkt intryck av boken *Varför demokrati?* som ingick i den statsvetenskapliga kurslitteraturen. Författaren var den danske professorn Alf Ross. Han skrev boken under den tyska ockupationen av Danmark. Budskapet i boken är att demokratin måste vara beredd att försvara sig mot sina fiender. Demokratin har skyldighet att gå till angrepp mot de krafter som vill förgöra den. Friheten och de mänskliga rättigheterna ska i varje läge aktivt värnas. Jag hade inte svårt att ta till mig detta när jag samtidigt mötte studenter som flytt till Lund från de kommunistiska staterna i östra Europa.

Att utvecklingen under 1930-talet blev en helt annan i Sverige än i Tyskland var ingen tillfällighet. Mot bakgrund av den djupa depressionen i världen inleddes ett samarbete mellan Socialdemokraterna och dåvarande Bondeförbundet med uppgift att bekämpa den svåra arbetslösheten. Det gav både politisk och ekonomisk stabilitet i vårt land. Högerpartiet (nuvarande Moderata samlingspartiet) vidtog den dramatiska åtgärden att bryta med sitt eget ungdomsförbund som påverkats av nazistiska idéer. När världskriget bröt ut bildades en samlingsregering där alla partier utom Kommunisterna deltog. Uppgiften var att tillsammans till varje pris försvara Sveriges frihet och oberoende.

Har vi i dagens värld något att lära av de ödesdigra misstagen i Europa under 1930-talet? Ja, att vi måste ta hoten på allvar och ha förmåga att i tid avvärja dem. Visst lever vi i en annan värld och un-

der andra villkor. Men det finns också skrämmande likheter. Varningssignalerna blir allt fler och de ljuder allt starkare.

Efter valet av Donald Trump till Förenta staternas president har det sagts att högerpopulismen i världen nu är så stark att den kan bilda en international. Striden mot högerpopulismen måste därför föras på olika plan och på många fronter. I vårt land finns hotet mycket konkret i form av Sverigedemokraterna, representerade i Sveriges riksdag och i kommunerna ute i landet. Partiet tar stort utrymme i traditionella medier och tonen i sociala medier blir alltmer hotfull och aggressiv.

Det var mot denna bakgrund som Bengt Westerberg och jag i en debattartikel hösten 2016 uppmanade till bredare politiskt samarbete för jobb och välfärd (DN Debatt 27/10 2016). Ett sådant blocköverskridande samarbete krävs för att Sverigedemokraterna skall ställas offside på den demokratiska arenan. Lika viktigt är att i den offentliga debatten öka kunskaperna om Sverigedemokraterna och visa vad partiet faktiskt står för i ord och handling. Denna skrift har därför en viktig uppgift att fylla. ●

Ingvar Carlsson

f.d. statsminister och partiledare (S)

Förord Bengt Westerberg

Som statsvetarna Ulf Bjereld och Jonas Hinnfors och journalisten Karin Eriksson framhåller i sin bok *Förbandla eller DÖ* (2016) har höger-vänster-dimensionen i svensk politik ”kompletterats med en frihetlig-auktoritär dimension . . . I den politiska debatten tar sig denna dimension uttryck i konflikt i politiska sakfrågor som rör invandring, jämställdhet, miljö/hållbar utveckling, religionsfrågor samt identitetsfrågor. Längs denna dimension har Sverigedemokraterna positionerat sig som enda parti nära den auktoritära polen, de övriga sju partierna ligger i varierande utsträckning närmare den frihetliga polen.”

Det är mot den bakgrunden det är rimligt att betrakta SD som ett tredje block i svensk politik. Sverigedemokraterna, SD, är framför allt känt för sin invandringsfientlighet, men, som Håkan Holmberg visar i denna skrift, har partiet en mer generell politisk grundsyn som skiljer sig från de principer som präglar en demokratisk rättsstat. Dess syn på invandring är bara ett av många uttryck för denna grundsyn.

Till SD:s grundsyn hör dess kultursyn. Håkan Holmberg kommer in på den, men låt mig ändå komplettera med några synpunkter (till stor del hämtade från den utredning om främlingsfientlighet som jag för några år sedan gjorde på alliansregeringens uppdrag, *Främlingsfienden inom oss*, SOU 2012:74).

SD omfattar, liksom flera systerpartier i Europa, vad som brukar kallas en etnopluralistisk kultursyn. Den har sitt ursprung inom den franska nya högern, Nouvelle Droite, och bygger på att kulturer så långt möjligt ska separeras och kulturblandning undvikas. Varje etnisk grupp ska ha rätt till sitt eget territorium. Att blanda kulturer resulterar i ”utspädning, försvagning och utplåning” (amerikanen Richard McCulloch).

Dessa tongångar går igen i SD:s principprogram även om partiet anser att vissa kulturimpulser från andra länder kan accepteras om de ”anpassas till svenska förhållanden”. Den bestämda känsla som programmet förmedlar är att kulturer huvudsakligen har utvecklats i isolering inom geografiskt avgränsade områden och att människor med olika etnisk och kulturell bakgrund inte bör leva tillsammans. Integration är ett omöjligt projekt och den egna kulturen hotas av möten med andra kulturer.

Den djupaste roten till den svenska kulturens särart sägs ligga ”i vår historia och i den natur och det klimat där den har vuxit fram”. Svensk kultur anses vara ”summan av allt som någonsin tänkts, skrivits, sagts, skapats eller gjorts av personer som tillhör den svenska nationen”. Men då ska man ha klart för sig att med ”den svenska nationen” avses i detta sammanhang bara en del av dem som har verkat eller verkar i Sverige. Samer, judar, invandrare och andra grupper räknas inte hit. Många av dem som bor och verkar i Sverige anses tillhöra andra nationer. Deras tankar, skrifter och skapelser tillhör inte den svenska kulturen. Därmed är mycket av det som har skapats i Sverige med SD:s synsätt inte en del av den svenska kulturen.

Det kan noteras att under stormaktstiden, en period som sverigedemokrater kan drömma sig tillbaka till, var det bara en minoritet av befolkningen inom det svenska rikets gränser som var svensktalande. Det reser frågan hur man ska se på kulturarvet från den tiden.

En som starkt har opponerat mot den etnopluralistiska synen på kultur är den franske forskaren Jean-François Bayart. Han konstaterar att upprepade studier av forntida samhällen i Asien och Afrika visar att de inte var isolerade utan hade omfattande förbindelser med omvärlden. Så är det förstås i än högre grad i dag.

De kulturella miljöer vi känner är därför inte homogena. I stället finns där en mångfald, det myllrar av olika slags mänskligt liv. Dessa liv präglas av olika smaker, värderingar och kompetenser.

Samtidigt uppvisar olika kulturella miljöer stora likheter, eftersom de utmaningar människor står inför ofta är desamma. Etnologen Åke Daun har framhållit att ”det är den relativa frekvensen (av värderingar) som skiljer det ena landet från det andra. Det är procentsatserna som är kulturskiljande, inte kvalitativa skillnader mellan homogena grupper”. Därför kan vi som enskilda människor utan vidare resa över världen, besöka vad vi uppfattar som ”exotiska” kulturmiljöer och även där förstå vad vi ser och göra oss förstådda.

Ibland byter människor mer permanent kulturell miljö. En frivillig eller påtvingad migration kan vara ett sådant tillfälle. Föreställningen att individer skulle vara så präglade av den kultur de har vuxit upp i att de inte kan klara av att leva i någon annan demen-

teras gång på gång av praktisk erfarenhet, vilket inte är detsamma som att säga att omställningen alltid är enkel.

Den svenska kulturmiljön rymmer ett otal möjligheter. En person som kommer från ett annat land till Sverige måste naturligtvis anpassa sig till de allmänna förutsättningar som finns här, till vårt klimat, vår infrastruktur, våra lagar och regler. Men inom den ramen kan många olika liv levas.

Kulturell utveckling sker i hög grad genom erfarenhetsutbyte, genom impulser mellan olika kulturella miljöer. ”Kulturella impulser känner”, som etnologen Ingvar Svanberg har framhållit, ”inga nationella gränser och kulturdrag som återfinns i geografiskt vitt skilda områden kan ha gemensamt ursprung. Historien visar att isolering och avståndstagande undergräver möjligheterna till framåtskridande på kulturens alla områden, vare sig det gäller litteratur, vetenskap eller utbildning”.

Nästan vad man än studerar i det vi kan beteckna som svensk kultur kan man konstatera att den är påverkad av impulser utifrån. När August Strindberg på 1880-talet visade en japansk besökare svenska byggnader i centrala Stockholm noterade japanen att han kände igen karaktären hos nästan alla från byggnader i andra länder. Ferdinand Boberg inspirerades vid ett besök i Marocko till utformningen av det tidigare elverket vid Medborgarplatsen i Stockholm (som nu har blivit moské). Carl Larsson med sina målningar av klassiska ”svenska” motiv fick en del av sin utbildning i Paris. Den svenskaste av vissångare, Evert Taube, fick mycket av sin inspiration under resor i Sydamerika. En annan skapare av många klassiska ”svenska” visor, Cornelis Vreeswijk, kom hit från Nederländerna som tolvåring och blev aldrig svensk medborgare. Våra svenska operastjärnor sjunger, även på svenska scener, ofta på italienska. Astrid Lindgrens Karlsson på taket hade en amerikansk förebild. Theodor Kallifatides har skrivit alla sina böcker på svenska och berikat den svenska litteraturen, men han invandrade i vuxen ålder från Grekland och i många av hans romaner knyter han ihop Sverige och sitt gamla hemland. Exemplifieringen kan fortsätta hur länge som helst. Svenskt kulturskapande har säkert inspirerats av svensk natur och svenskt klimat, men lika viktiga har impulserna utifrån varit. Svensk kultur hade inte varit vad den är utan dem.

SD säger sig vilja skydda svensk kultur som anses vara hotad av invandringen. Jag konstaterade i en artikel för några år sedan att när sverigedemokrater har blivit ombedda att konkretisera vad de avser med svenskhet och på vilket sätt den skulle vara hotad är de ofta förteguna. Det handlar mest om känslor, säger de. Som individer får vi många olika tankar i huvudet när det talas om svenskhet. Genom att inte konkretisera vad de menar med svenskhet försöker SD, menade jag, åstadkomma att så många som möjligt ska leva i tron att det är just deras tolkning om svenskhet som SD syftar på.

I en replik på min artikel menade en sverigedemokrat att SD visst konkretiserat sig. Hen hänvisade till författaren Herman Lindqvist som i en artikel i Aftonbladet hade konstaterat att visserligen kommer midsommarstången från Tyskland och Lucia från Sicilien, men att bara vi i Sverige dansar ”små grodorna” på midsommar och ”går med tunga fjät i gryningen den 13 december”. Det är säkert riktigt. På samma sätt är det med en rad andra kulturyttringar som vi har importerat från andra länder. De har fått sin egen färg här i Sverige. Men SD:s budskap är att dessa svenska nyanser skulle vara hotade av särskilt muslimska invandrare. Kan de på fullt allvar mena att dessa invandrare skulle hindra oss från att dansa små grodorna på midsommarafton eller att gå med tunga fjät på Lucia?

Låt mig sluta med en iakttagelse från en vandring på Södermalm i Stockholm häromdagen, från vår kvartersbio, längs Folkungagatan och hem till bostaden. Den gav en stark känsla av hur den kulturella miljön påverkas av impulser utifrån. På bion visas filmer från Sverige men just nu också från USA, Spanien, Frankrike, Tyskland och Polen. På teatern bredvid ges en amerikansk musikal, *Bullets over Broadway*. På hemvägen finns förstås många svenska restauranger och butiker. Men där finns också restauranger med thailändsk, israelisk, irländsk, engelsk, vietnamesisk, dansk, italiensk, koreansk, indisk, mexikansk och japansk inriktning. Där finns det danska inredningsföretaget Bolia och det tyska livsmedelsföretaget Lidl. Där

*Den svenskaste
av vissångare,
Evert Taube,
fick mycket av
sin inspiration
under resor i
Sydamerika.*

erbjuds ”Kinesiska murens akupunktur”. Där ligger det helsvenska Systembolaget, som tillhandahåller viner från världens alla hörn. Där finns en rad servicebutiker – frisörer, mobiltelefonbutiker, kemptvättar och skrädderier, tidningsbutiker m.m. – som till mycket stor del drivs av personer med utländsk bakgrund. Utan dem skulle butikerna knappast finnas. Sist passerar vi en blomsterbutik på Tjärhovsplan som drivs av Samira med ursprung i Palestina. Det är uppenbart att Södermalm – och Stockholm och Sverige – skulle vara fattigare utan alla dessa inslag från andra länder. De är inget hot mot svenskheten, de är en del av den.

Kulturen skapas inte i isolering, utan i korsvägar. Den tillhör inte avskilda folkgrupper eller ”nationer”, den tillhör mänskligheten. Men så ser inte SD saken. Med genomslag för dess kulturpolitik skulle mångfalden och den kulturella utvecklingen stoppas upp.

Med den ställning som SD i dag har i svensk politik, som ett tredje block, är det angeläget att granska dem på samma sätt som andra partier och ideologier. Håkan Holmberg lämnar med denna skrift ett viktigt bidrag till den granskningen. ●

Bengt Westerberg

f.d. partiledare (L, då Folkpartiet)

Inledning

Alla vet att Sverigedemokraterna är ett parti som vill förhindra invandring till Sverige. Tyvärr stannar förståelsen av partiet ofta just där.

Om SD har en överdrivet negativ inställning till människor från andra delar av världen men i övrigt tycker ungefär som de flesta andra, så finns kanske heller inga oöverstigliga hinder för andra partier att i en eller annan form samarbeta med SD? Om SD dessutom aktivt går in för att tvätta bort de mer obehagligt rasistiska inslagen i sin framtoning så borde väl hindren för samverkan bli ännu mindre?

Men bilden är felaktig. Förvisso är Sverigedemokraterna mot invandring generellt och mot muslimsk invandring mer specifikt. Det gör att många i dagligt tal tycker att det räcker med att kalla partiet för populistiskt eller högerpopulistiskt. Populistiska partier brukar ju anses ha det gemensamt att de försöker vinna väljare genom att driva enkla slagordsmässiga krav, till exempel om minskad invandring, utan att bekymra sig om att ha någon politik i övrigt som skulle vara sammanhängande eller genomförbar.

Detta är dock, som den holländske statsvetaren Cas Mudde pedagogiskt utrett (bland annat i Svenska Dagbladet 26/9 2016), bara en del av populismen som politiskt fenomen. Beskyllningen mot populistiska politiker och partier för att försöka vinna poäng och röster på att driva enkla krav som förefaller populära, utan att ha några bestämda åsikter i övrigt, är inte riktigt träffande.

Snarare måste populismen förstås i relation till en ”värdideologi” som är stabil och bestående – det finns en ”vänsterpopulism” med någon form av socialistiska förtecken och en ”högerpopulism” som spelar på föreställningen om hot mot nationen. Det som förenar populister av olika slag är uppfattningen att samhället består av två homogena grupper, ”det rena folket” och ”den korrupta eliten”, en tankefigur som inte ger något utrymme för kompromisser, makt-delning eller minoritetsrättigheter.

Visst kan Sverigedemokraterna kallas för ett populistiskt parti, men det blir bara en ytlig beskrivning. Det väsentliga är att partiet hör hemma i ett mycket bestämt och stabilt ideologiskt sammanhang. Kravet på stängda gränser är bara ett av flera resultat av en

genomtänkt grundsyn som är oförenlig med de principer som präglar en demokratisk rättsstat. Denna grundsyn är konstant år efter år och är det som ytterst definierar partiet ideologiskt.

Invandringspolitiken är bara en tillämpning. Eller annorlunda uttryckt: Den som generellt och som princip är mot invandring är det naturligtvis för att han eller hon känner obehag inför det utrymme för mångfald, kritik och nya idéer som är det öppna, demokratiska samhällets kännetecken.

Eller med Jimmie Åkessons sammanfattande formulering sist i memoarboken *Satis polito*:

”Vi vill helt enkelt inte ha det splittrade, segregerade – själlösa – samhälle, som det socialliberala etablissemanget skapat åt oss. Vi bekämpar det.”

Det är en politisk hållning som inte kan beskrivas som att man känsligt anpassar sig till åsikter som man vid varje tillfälle tror är populära. Sverigedemokraternas grundsyn var densamma som nu, också när röstandelen var försumbar och det var förenat med stort socialt obehag att antyda sympatier för partiets politik. Ingenting i SD:s framtoning påminner om Ny Demokratis publikfriande och spexartade upptåg i valrörelsen 1991. Partiets nationalism är ideologisk och omfattas med övertygelse vare sig den ger röster i nästa val eller inte. Populismen ligger snarare i propagandametoderna än i åsikterna.

Konsekvenserna av denna grundsyn uttrycks däremot långt ifrån alltid i SD:s programskrifter. De ledande inom partiet förstår mycket väl att programdokument bör formuleras på ett sådant sätt att så få väljare som möjligt stöts bort. Det viktiga är inte programtexterna utan den politiska och intellektuella miljö som präglar Sverigedemokraterna och som närmast övertydligt speglas i uttalanden av annat slag, gjorda av partiets ledande personer.

I denna skrift kommer en rad exempel på synsätt och tankegångar som utmärker Sverigedemokraterna och som radikalt skiljer SD

Ingenting i SD:s framtoning påminner om Ny Demokratis publikfriande och spexartade upptåg i valrörelsen 1991.

från partier med en demokratisk grundsyn att diskuteras. Allra mest slående har SD:s syn på samtidens politik uttryckts av vikarierande partiledaren Mattias Karlsson, i en kommentar på Facebook till utgången av valet till Europaparlamentet 2014:

”Efter gårdagens val står huvudkonflikten inte längre mellan höger och vänster i svensk politik, utan mellan värdekonserverna patrioterna och kosmopolitiska kulturradikaler. Den stora avgörande striden om vår civilisations, våra kulturars och våra nationers överlevnad har gått in i en ny, mer intensiv och mer avgörande fas.”

Till denna valanalys återkommer vi. Men först ytterligare några exempel på vad Sverigedemokraternas grundsyn innebär – som saken uttrycks i andra sammanhang än i de vanliga programtexterna.

Kent Ekeröth, SD:s rättspolitiska talesman, har motionerat i riksdagen (motion 2014/15:1106) om att kriminalvården ska registrera intagna efter nationell bakgrund – inte bara utrikes födda eller utländska medborgare utan också personer som är födda i Sverige och har svenskt medborgarskap och minst en utlandsfödd förälder.

Det finns gott om Sverigedemokratiska nämndemän som kombinerar sina uppdrag med grova rasistiska utfall i sociala medier. Det är svårt att tro annat än att dessa attityder går igen när de ska ställning i rätten. Detta har också legitimerats av Kent Ekeröth som i riksdagen våren 2011 som svar på en fråga om vilken kompetens som partiets nämndemän bör ha svarade:

”I vårt fall handlar det om kompetens för att företräda våra åsikter i de frågor vi driver.”

Det handlar alltså om en uttalat politiserad rättstillämpning.

Björn Söder, vice talman i riksdagen, har vid en omskriven rikskonferens för nya partimedlemmar offentligt fört resonemang om vilka som ”egentligen” är svenskar och vilka invånare i Sverige som inte är det. Gör man det så öppnar man dörren också för rättslig och politisk diskriminering, utvisning, indragna medborgarskap eller annat. Bakgrunden är den åtskillnad mellan medborgarskap och tillhörighet till ”den svenska nationen” som utvecklas i partiets principprogram.

I en riksdagsmotion (2014/15: 2903) med bland andra Mattias Karlsson som undertecknare krävs politisk likriktning av hittills fria folkbildningsorganisationer. För att uppnå detta ska Folkbildnings-

rådet, i likhet med andra privaträttsliga organ, ställas under förvaltningslagen som därmed får en annan funktion än tidigare. Företag och föreningar, folkhögskolor och studieförbund – alla ska kunna avkrävas politisk enhetlighet.

Ted Ekeroth, tung SD-politiker i Skåne, har på sitt Twitterkonto den 19 oktober 2015 lovat att samtliga polischefer i landet ska avsättas ”när vi tar makten”. Motivet var att de har oönskade politiska sympatier och följaktligen ska ersättas av andra med ”rätt” inställning. Ekeroth förespråkar alltså i praktiken en partipolis i stället för den polismakt som vi hittills har haft.

SD:s riksdagsledamot från Uppsala, Pavel Gamov, har i en intervju i Upsala Nya Tidning (28/12 2014) sagt att framtidsmålet är att övriga partier ska försvinna. I en demokrati räknar tvärtom varje parti och politiker med möjligheten att man själv förlorar makten.

Kent Ekeroth har vid sidan av övriga utfästelser också lovat att ”stoppa media” ”i sinom tid” (kommentarer på Twitter sedan partiet vägrat släppa in Expressen på SD:s valvaka 2014). Retoriken känns igen från länder på glid mot diktatur, som Ryssland, Ungern och Turkiet. Linus Bylund, ännu ett av partiets tunga namn och tidigare stabschef i riksdagen, har i samma anda i ett inlägg på Twitter beskrivit journalister som ”nationens fiender”.

Ett idéparti

SD har ibland kallats för ”fascistiskt” eller ”nyfascistiskt”. Om detta kan en intressant idéhistorisk diskussion föras – men det viktiga är inte desto mindre det faktiska innehållet i SD:s politik, oavsett etikettering.

Var och en kan lätt se samband mellan SD:s åsikter och den historiska och internationella extremhögern. Men begreppet ”fascism” är inte entydigt och inte självklart tillämpligt på ett parti som SD. Vissa av de drag som utmärkte den ”klassiska” fascismen – uttalat förord för diktatur under en ”stark ledare”, idéer om ett ”korporativt” samhällssystem och fascination inför målmedvetet ”maskulint” våld – saknas hos de flesta av dagens högerextrema partier.

Däremot är hyllningarna till Rysslands president Vladimir Putin ofta påfallande, som exempelvis hos Dick Abrahamsson, fram

till hösten 2016 politisk sekreterare hos SD:s ledamot av justitieutskottet, Kent Ekeröth. Mer om Abrahamsson längre fram. Det måste också sägas att våldsretoriken ofta är högt uppskruvad på de sajter där sverigedemokrater på högre och lägre nivåer brukar medverka (Gellert Tamas: *Det svenska hatet*, 2016).

Det som förenar SD:s världsbild med den traditionella högerextremismens är övertygelsen att det öppna, demokratiska samhället inte ger någon djupare mening åt livet. Den samhällsform som tillåter oss att själva ta ställning och reflektera och göra de val som är viktiga i vårt eget liv är i verkligheten, med Jimmie Åkessons ord i *Satis politico*, splittrat och själlöst.

Mångfalden är hotfull. Det som kan ge livet mål och mening och en känsla av en högre gemenskap är identifikationen med Nationen. Denna behöver inte definieras i rastermer – redan under de första efterkrigsåren började man inom Europas högerextrema kretsar tala om kulturen som den avgörande faktorn för en nationell identitet. Och den radikala konservatism som fanns före nazismen och fascismen byggde uttalat på en ”organisk” samhällsteori där varje person och varje grupp visste sin plats och sin uppgift inom ramen för en stor nationell plan.

Den bästa analysen av hur fascismbegreppet kan användas i dag har inte gjorts av någon politiker eller av någon av våra vanligare tyckare i tidningar och på åsiktssajter utan av historikern Björn Lundberg i en blogg för Scandia, den tidskrift för historisk forskning som utges vid Historiska institutionen i Lund (12/8 2014).

Lundberg diskuterar den definition av fascism som ”en folklig ultranationalism inriktad på nationens pånyttfödelse” som lanserats av den brittiske historikern Roger Griffin och som i Sverige använts av journalisten Henrik Arnstad. Andra forskare har, från inbördes mycket olika utgångspunkter, menat att denna definition är alltför vid. Till sist blir frågan om vi vill betona kontinuitet eller förändring inom den europeiska extremnationalismen. Båda synsätten är legitima. Det viktiga är att vi inte blundar för det faktiska innehållet i de politiska resonemang som utvecklas inom SD eller av ledande personer inom partiet.

Som Per Svensson demonstrerade i sin bok *Vasakärven och järnröret* (2014) har vägran att medge någon släktskap med nazism och

fascism en viktig ideologisk funktion inom SD:s elitgrupp. Men det beror inte på att man ansluter sig till någon demokratisk motideologi i konservativ, liberal eller socialistisk tappning utan på att man söker sig längre tillbaka i historien än till Hitler och Mussolini.

Den antidemokratiska ultranationalismen är äldre än fascism och nazism – i Sverige uppträdde den inom den reguljära högern under kampåren för att bromsa eller förhindra övergången till parlamentarism och allmän rösträtt. Den för eftervärlden mest kände av dessa konservativa ideologer var Rudolf Kjellén (1864–1922), riksdagsman och professor i Lund och Uppsala.

Det politiska projekt som Åkesson med flera försöker genomföra är alltså inte direkt beroende av fascistiska eller nazistiska för-lagor. Det är också i detta sammanhang som man bör förstå partiets tal om ”nolltolerans” mot öppen rasism. Det är inte detsamma som att ”nolltoleransen”, i praktisk tillämpning, har någon avgörande betydelse för vad som går an inom Sverigedemokraterna. Grova rasistiska utfall och övertramp godtas utan invändning om de kommer från personer som är viktiga för partiet. Personer på lägre nivå kan däremot kastas ut om de blivit en alltför uppenbar belastning. ”Nolltolerans-ens” betydelse ligger på ett helt annat plan.

Rudolf Kjelléns ambition var att förena nationalism och klassöverbyggande ”folkhemspolitik” som ett medel att möta hotet från liberalism och socialdemokrati. Han avled 1922 men fick många efterföljare inom Sveriges Nationella ungdomsförbund, SNU, det dåvarande Högerpartiets ungdomsrörelse, som allt tydligare kom i motsatsställning till den etablerade högern som ansågs ha kapitulerat i rösträttsfrågan och dessutom hade en tydlig överklasstämpel.

SNU:s allt öppnare hållning till mellankrigstidens nya rörelser – fascism och nazism – ledde till att Högerpartiet 1934 bröt med ungdomsförbundet. Tre medlemmar blev kvar i riksdagen och slogs ut i nästa val.

Det politiska projekt som Åkesson med flera försöker genomföra är alltså inte direkt beroende av fascistiska eller nazistiska för-lagor.

Per Svensson är inte den förste som kartlagt denna strömning. Uppsalahistorikern Rolf Torstendahl gjorde det i boken *Mellan nykonservatism och liberalism* med undertiteln *Idébrytningar inom högern och bondepartierna* (1969). En annan är Ola Larsson i *Djävulssonaten* (2007) där intrigerna kring Bollhusmötet i Uppsala 1939 är utgångspunkten. Larsson visar också hur enskilda personer ur dessa ”nationella” kretsar efter kriget åter togs upp inom högern och i många fall fick viktiga förtroendeuppdrag. Ännu en studie är Eric Wärenstams *Sveriges nationella ungdomsförbund och högern* från 1965.

Poängen för förståelsen av dagens SD är alltså att det finns en äldre idéströmning än de små och uttalade nazistgruppernas Hitler-nostalgi att knyta an till för Åkesson och andra. Inspirationen från Kjellén är därvid ofta mycket tydlig och uttalad. Och konsekvensen är att om man vill återskapa ett ”nationellt” parti på den yttersta högerkanten så måste ett sådant parti, alltså SD, i sin officiella retorik se på naziståren som om de inte hade ägt rum eller i alla fall inte har någon relevans för Sverigedemokraterna i dag.

Tillbaka till 1900-talets början snarare än tillbaka till 30- och 40-talen är alltså affärsidén. Och då kan man inte ge synlig plats för personer som hyllar Hitler, angriper demokratin och förnekar Förintelsen. Nolltolerans mot nazism och fascism ska alltså gälla – men SD:s förebilder var antidemokrater också före nazismen.

”Öppen nationalism”

Ingen lär dock ifrågasätta att SD som parti före Jimmie Åkessons och den nuvarande partiledningens tid var ett uttalat ”etno-nationalistiskt” parti. För ett parti med rötterna i den öppna nazismen var detta ett ofrånkomligt arvegods och de bestående kopplingarna och parallella medlemskapen mellan SD och öppet rasideologiska grupperingar påtalas gång på gång. Före Åkesson var det självklart också inom SD att människors bakgrund, ett annat uttryck för ”rastillhörighet”, beskrevs som den avgörande faktorn när svenskheten skulle definieras.

Ett belysande exempel är det resonemang som fördes om adopterade barn och som kortfattat speglades i det partiprogram som gällde fram till 2002. Barn som adopterats från utlandet i späda ålder

kunde aldrig bli svenska – trots att de självklart tillägnade sig den svenska kulturen genom att växa upp i Sverige. SD:s tal om ”kultur” i stället för ”ras” eller ”etnicitet” som avgörande för svenskheten gällde alltså inte i praktiken – kulturen var medfödd och påverkades inte av var man växte upp. Men alltjämt finns dunkla formuleringar om människors ”essens” – delvis gemensam, delvis beroende av grupptillhörighet – med i partiets principprogram:

”Det finns dock också en nedärvd essens hos varje människa som man inte kan undertrycka i hur hög utsträckning som helst utan att det får konsekvenser. Delar av denna essens är gemensam för de flesta människor och annat är unikt för vissa grupper ...”

Den nuvarande ledningens tillträde innebar dock en avsevärd förnyelse eller utveckling av retoriken, eller av beskrivningen av vad man menade med svenskhet. Nu är definitionen alltså kulturell. Det är därmed, i teorin, möjligt också för muslimer, judar, kurder, samer eller andra kategorier som uppfattas som ”osvenska” att skifta identitet. Men man måste skifta – ingen kan i SD:s föreställningsvärld ha flera identiteter parallellt. Det är fortfarande omöjligt att vara jude eller muslim, kurd eller same och samtidigt vara svensk – men den avgörande faktorn är inte ”rasen” utan ”kulturen”. Partiet kan därmed, med ett ofta använt uttryck, säga sig stå för en ”öppen svenskhet” och kan avvisa alla anklagelser om rasism. Det är ju inte ”rasen” det handlar om längre.

Men den ”nedärvda essens” som påstås särskilja olika grupper är ju uppenbarligen något annat än resultatet av att man vuxit upp i en viss kulturell miljö. ”Essensen” kan rimligen inte skiftas. Eller vill man, precis som före 2002, fortfarande säga att skillnader av kulturell karaktär ändå, i sista hand, är ärftliga? Vilket svar man än väljer så står det klart att rasismen i detta ords traditionella mening lever vidare inom SD.

Kulturnationalismens betydelse för SD:s politiska projekt framgick tydligt när Björn Söder 14/12 2014 intervjuades av Dagens Nyheter. Reportern, Niklas Orrenius, frågade Söder om innebörden av den ofta upprepade tesen att folket måste vara enhetligt för att demokratin ska kunna fungera och att människor, i konsekvens med detta, bara kan ha en nationell identitet.

Söder svarade med att lägga ut texten om judar och samer och

senare också om kurder. Han påstod – utan spår av belägg – att de flesta med judisk bakgrund har ”lämnat sin judiska identitet”. Därför kunde de räknas som svenskar. Om de inte har gjort det så ”behöver det inte vara ett problem” – judar kan få vara svenska medborgare även om de inte tillhör den svenska ”nationen”.

Generöst kan man kanske tycka. Men resonemanget är naturligtvis inte desto mindre oförenligt med den människosyn som är förutsättningen för ett demokratiskt samhälle.

Så här: Vi har alla en mängd identiteter, som förändras, påverkas och kombineras med varandra. I ett sammanhang kan en viss identitet kännas viktigast, i andra sammanhang är det andra. Vi avgör själva. Eller som Upsala Nya Tidnings mångårige ledarskribent Niklavs Lapukins uttryckte saken i en kommentar (13/6 2006):

”Själv är jag lett, född 1945 ungefär en månad efter att mina föräldrar flytt till Sverige från Lettland. De var letter, är nu bägge döda. Mitt första språk var lettiska; svenska lärde jag mig i sandlådan på gården vid Längebrogatan i Örebro.

Jag har alltså otvivelaktigt en lettisk identitet. Men jag har också en svensk identitet. Jag har bott i detta land i hela mitt liv: Örebro, Stockholm, Göteborg – på somrarna på Gotland. Jag har en svensk familj, om än alltså med rötter också i Lettland.

Svenska språket är mitt arbetsredskap, som jag trivs mycket bra med. Det mesta jag skriver om handlar om Sverige och om svenska problem. Men i bakgrunden finns alltså också en lettisk erfarenhet – historisk, kulturell, språklig, att integrera och vid behov direkt utnyttja i analyser och formuleringar. Jag tror, för att uttrycka det modest, att det inte varit till nackdel.

...

För att något fortsätta det egocentriska spåret. Jag har som alla andra människor en rad identiteter utöver de nationella, som är produkten av min bakgrund, mitt liv och min utveckling. Några av dem: Äkta man, familjefar, liberal, håller på Blåvitt i fotboll, Södertälje i ishockey och Örebro i bandy, kattälskare, imitator (mycket rostig), the-drinkare, kalenderbitare, med mera, med mera.

Jag har ett ”konstigt” efternamn (fast inte lika ”konstigt”, har jag märkt, som för 50 år sedan) och ett förnamn som är väldigt lätt att stava fel. Men jag talar svenska som en infödd (vilket jag strängt taget också är). Sådana som jag betecknas som ”andra generationens invandrare”,

med den absurda terminologi som Sverige så envist håller fast vid. (År mina döttrar, i likhet med mig födda och uppväxta i Sverige, "tredje generationens invandrare"... Och blir deras barn "fjärde generationens invandrare"...)."

Partiet bestämmer vem du är

Men i SD:s Sverige rör man inte själv över vem man är och hur man vill uppfatta sig själv. Vad Söder säger är ju att någon utomstående – Partiet – tar sig rätten att avgöra vilka som tillhör "nationen" och därmed också att avgöra vilka rättigheter man har eller inte har. Medborgarskap tilldelas godtyckligt, efter om man i Partiets ögon är tillräckligt "svensk". Och det är Partiet som avgör om man ändå kan få bli medborgare också utan att vara "svensk".

Hur omöjligt resonemanget i verkligheten är illustreras när sådant som "kroppsspråk" och "rörelsemönster" anförs som kriterier på hur "svenska" olika personer kan vara – fotbollsspelaren Henrik Larsson är svensk, Zlatan Ibrahimovic är det inte, allt enligt Mattias Karlsson, bland annat i DN 9/11 2014.

Judiska Centralrådets ordförande Lena Posner-Körösi var en av många som reagerade med ilska på Björn Söders uttalande om judar. Jag avgör själv vem jag är, påpekade hon och konstaterade att Björn Söders uttalande var en förolämpning. Och förolämpningen gäller naturligtvis inte bara judar utan varenda svensk som inte motsvarar SD:s godtyckliga definitioner.

I samma ögonblick som man börjar beskriva människor som medlemmar av eller representanter för dunkelt beskrivna "nationer" och betrakta somliga som överordnade och andra som främlingar, oavsett hur länge de och deras förfäder har bott i landet, så öppnar man dörren för diskriminering, utvisning, indragna medborgarskap eller annat.

Man behöver inte heller gå till 30-talets Tyskland för paralleller.

*De judar som
överlevt andra
världskriget
och Förintelsen
trakasserades,
förlorade sina
jobb och drevs
ut ur landet
– i många fall
till Sverige.*

I Polen 1968 bestämde det maktägande kommunistpartiet att judar, som hittills haft samma ställning som andra invånare i landet, inte längre var önskvärda.

De judar som överlevt andra världskriget och Förintelsen trakasserades, förlorade sina jobb och drevs ut ur landet – i många fall till Sverige. Anklagelsen var att de i sin egenskap av judar inte var riktiga polacker – och vem som var polack avgjordes av Partiet, alltså kommunistpartiet. Björn Söders logik är alldeles densamma.

För många judar?

Ibland blir synen på minoriteter ännu tydligare. Partisekretären Richard Jomshof intervjuades den 9 april 2015 av Expressens Jens Liljestrand som frågade om Jomshof ansåg att det var ett problem att det finns en judisk minoritet i Sverige med synagogor, rabbiner och barn som går i judiska skolor.

Nej, svarade partisekreteraren. Och sedan kom det: ”Jag har aldrig sett det som ett problem eftersom den judiska gruppen är så pass liten.”

Som svar på en följdfråga fortsatte Jomshof:

”Hade vi bara haft 20 000 muslimer här hade jag antagligen inte tyckt att det var ett problem heller. Sen värderar jag som sagt religioner olika. Jag tycker att judendomen är en bättre religion än islam.”

Mer avslöjande kan det inte bli. Innebörden av begreppet religionsfrihet är att politiker inte ska värdera religioner i förhållande till varandra utan låta var och en själv ta ställning till sådana saker. Jomshof, en person som säkerligen skulle bli minister om Sverigedemokraterna lyckades bilda regering, avvisar alltså detta synsätt. Men hans huvudproblem med islam är inte desto mindre ett annat, nämligen att muslimerna är många fler än judarna.

Det kan bara tolkas så att judarna får existera i Sverige som minoritet så länge som de är relativt få. Skulle antalet öka så skulle SD och dess partisekreterare se det som ett problem. Och i så fall skulle vi rimligen få se debattinlägg där judendomen beskrivs som ”vårt största utländska hot sedan andra världskriget” (Jimmie Åkessons bekanta formulering i Aftonbladet 19/10 2009 om islam) och vi skulle få se reklamfilmer från partiet där judiska kvinnor med barn-

vagnar och Davidsstjärnor kör över och förbi svenska pensionärer med rullatorer.

Jomshof och hans parti saknar den spärr mot antisemitiska uttryck och tankemönster som förhoppningsvis är självklara för politiker i alla andra partier. Att man inte i dag ägnar sig åt någon hets mot judar beror inte på någon principiell uppfattning att sådan hets – eller hets mot andra grupper – skulle vara oacceptabel, utan är helt enkelt en funktion av hur många judar det för ögonblicket finns i landet.

Kosmopoliter mot patrioter

I den begreppsapparatur som ledande sverigedemokrater använder för att beskriva ”kulturnationalismen” talas det ofta om en kamp mellan det ”nationella” och det ”kosmopolitiska”. Språkbruket bör observeras.

Vi återkommer nu till Mattias Karlssons valanalys efter Europavalet 2014. Budskapet var att vår tid stora politiska konflikter står mellan ”värdekonserverna patrioter och kosmopolitiska kulturradikaler”. Och texten fortsatte som vi har sett:

”Den stora avgörande striden om vår civilisations, våra kulturers och våra nationers överlevnad har gått in i en ny mer intensiv och mer avgörande fas.”

Att vara kosmopolit borde, kan man tycka, vara något positivt. Man är eller vill vara världsmedborgare, religiösa eller kulturella skillnader finns men ska inte överdrivas, vi är alla i första hand människor. Så kan man tänka, var i världen man än vuxit upp och lever. För den som oroas av mångfald och rörlighet är samma tanke ett hot och ett hatobjekt.

Just ordet kosmopolit har en särskilt mörk skugga. Kosmopolit var det kodord för jude som användes inte bara i den antisemitiska kampanjen i Polen 1968, utan över huvud taget i det kommuniststyrda Östeuropa. 1968 var den polska kommunistregimen pressad av inre fraktionsstrider och – utanför partiet – av en växande längtan efter större intellektuell frihet. Metoden för att behålla greppet blev att attackera de få polska judar som överlevt Förintelsen. De sades delta i en internationell konspiration ledd av USA, Västtyskland och ”världssionismen” och de påstådda huvudpersonerna beskrevs med

ordet kosmopoliter. Det ”patriotiska” – det uttryck som också används i Karlssons valanalys – polska folket skulle nu göra sig av med dessa fiender till landets civilisation och kultur.

Ordet kosmopolitism återfanns bland de officiella åtalspunkterna i den beryktade Slánský-processen i Tjeckoslovakien 1951 då 14 ledande (varav 11 judiska) partimedlemmar dömdes för just detta brott. De flesta avrättades. Och Slánský-processen är inte det enda exemplet. Mönstret kom, som allt annat, från Sovjetunionen. Jackie Jakubowski, chefredaktör för Judisk Krönika, påminde i Expressen 14/2 2016 om hur ögonläkaren och amatörlingvisten Lazar Zamenhof, skaparen av esperanto, ryskspråkig polack och sekulariserad jude, attackerades med argumentet att detta konstgjorda språk var ”den internationella sionismens och kosmopolitismens redskap”.

Anspelningen på en av de mest seglivade antisemitiska myterna kan inte undgå någon: den om judar som personer utan fosterland, som internationella ”konspiratörer” och därmed som ett evigt hot mot de stater där de lever, ett hot som en dag kommer att ställa alla sanna patrioter inför en avgörande strid. Samma föreställningar har, ofta nästan ordagrant, vid olika tillfällen klistrats fast vid katoliker och i dag vid muslimer – slående illustrerat av den kanadensiske journalisten Doug Saunders i boken *Myten om den muslimska flodvägen* (på svenska 2013).

Är det bara en tillfällighet att samma språkbruk används i en valanalys från SD:s partiideolog? Det kan det naturligtvis inte vara. Mattias Karlsson tillhör, liksom Richard Jomshof, SD:s intellektuella elit. De saknar inte kunskaper om historia och politik. När de uttrycker sig på det sätt som de gör om judar, om ”kosmopoliter” eller om ”patrioter” och talar om en ”avgörande strid” för vår civilisations överlevnad, så betyder det något.

En enhetlig nation

Ett misstag som Björn Lundberg menar är vanligt bland icke-historiker är att helt enkelt läsa SD:s principprogram och utgå från det språkbruk som finns där – alltså termer som ”socialkonservatism” och ”öppen nationalism”. Det som händer då är att man helt avstår från att relatera sådana formuleringar till dem som användes för några år

sedan och att man likaså avstår från att problematisera innebörden i de termer som används. Den så kallade kulturnationalism som SD infört i sitt språkbruk innebär förvisso att man vill befria sig från den etniskt definierade begreppsapparaten från tidigare år – men det nya språkbruket medför nya glidningar i odemokratisk riktning.

Här är det viktigt att ge akt på de ödesbetonade formuleringar på temat ”kulturkamp” som ofta förekommer i SD-sammanhang. Åter är Mattias Karlssons valanalys 2014 ett talande exempel. Precis som Jimmie Åkesson vänder sig Karlsson principiellt och med övertygelse mot hela den samhällstyp som präglas av mångfald i fråga om idéer, vetenskapliga ansatser, kulturellt skapande och annat som vi är vana vid i den demokratiska världen, till förmån för ett enkelriktat samhällsideal av det slag som vi i dag lärt oss att förknippa med länder som Ryssland och Ungern.

För att förstå vad denna hållning innebär kan man studera den tidigare nämnda motion om rikriktning av den hittills fria folkbildningen som lades fram hösten 2014 av just Mattias Karlsson, med Angelika Bengtsson, Cassandra Sundin, Runar Filper och Sara-Lena Bjälkö som medmotionärer.

Målet är något som man kallar för en ”kvalitetssäkring” av folkbildningen i enlighet med SD:s eget värdesystem. Motionens upptakt är en grov och lätt kontrollerbar historisk osanning. Där hävdas att folkbildningens rötter kan sökas i 1800-talets ”nationalistiska och socialkonservativa strävanden efter en stärkt medborgaranda och nationell gemenskap”. Det verkliga förhållandet var att de stora folkrörelserna, med tillhörande studieförbund, tillkom i kampen för demokrati. I nykterhetsloger, frikyrkoförsamlingar och arbetarföreningar räknades alla medlemmar lika, man tränade sig i demokratiskt ansvarstagande och bemödade sig om att bredda medlemmarnas kunskaper i alla tänkbara ämnen. Nyttillkomna folkrörelser har följt samma mönster.

I det svenska Folkbildningsrådet finns kring 150 folkhögskolor

*Målet är
något som
man kallar för
en ”kvalitets-
säkring” av
folkbildningen
i enlighet med
SD:s eget
värdesystem.*

representerade och antalet har ökat påtagligt de senaste tjugo åren. De allra flesta har ideell bakgrund och förankring i en värdegemenskap eller en organiserad folkrörelse. I Folkbildningsrådet ingår också de svenska studieförbunden, från ABF till Medborgarskolan, från Sensus till Ibn Rushd, från Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet till Folkuniversitetet.

Det blir en väldig mångfald i fråga om värderingar och infallsvinklar. Men så är folkbildningen också, med en formulering på Folkbildningsrådets hemsida, ”fri och frivillig”. Ingen måste delta och verksamheten bygger på självförvaltning och stor frihet. Folkbildningsrådets uppgift är att fördela statligt stöd och följa upp hur stödet används, inte att reglera idéinnehållet.

Denna mångfald lämnar inte motionärerna från SD någon ro. Tvärtom anser man att ”Skattemedel ska användas för att stärka vårt lands interna sammanhållning och nationella gemenskap, inte för att stödja samhällssplittrande projekt eller idéer som leder till motsättningar och utanförskap”.

De exempel som ges gäller förstas ”mångkulturalism”. Men ingångsformuleringarna är generella och gäller allt som inte är enhetligt och ”nationellt”. I Sverige, så är den uppenbara tanken, håller vi ihop om en åsikt och en tolkningsram och stödjer inte projekt som kan leda till motsättningar. Självförvaltning och folkbildning i frihet står uppenbarligen i konflikt med det nationella projektet.

Ett praktiskt problem är dock att förvaltningslagen, som reglerar statliga myndigheters verksamhet, inte är applicerbar på Folkbildningsrådet som är ett privaträttsligt organ. Men sådant kan man ändra på. I motionens sista stycke föreslås därför just detta – och mer därtill. Lagregleringen till förmån för nationell sammanhållning och gemenskap bör gälla inte bara Folkbildningsrådet specifikt utan också ”andra privaträttsliga organ”. Med sådana organ avses som bekant exempelvis aktiebolag och ideella föreningar. Också dessa skulle, om SD får kontroll över landet, kunna åläggas att verka i nationell anda utan att förorsaka motsättningar i samhället. Företag, föreningar, folkhögskolor och studieförbund – alla ska sträva mot samma nationella mål.

Det är ingen tillfällighet att tankar av detta slag dyker upp i en riksdagsmotion om folkbildning. Snarare är det fråga om tillämp-

ning av ett synsätt som, i detta fall, också uttrycks öppet i principprogrammet.

Den ”klassiska” fascismen ansåg att ”folkets vilja” skulle uttryckas av en stark ledare – och att diktaturen samtidigt var det medel som kunde hjälpa människorna att höja sig över egoism, småskurenhet och bekvämlighet för att nå sin sanna bestämmelse som medlemmar av den nationella gemenskapen.

Så resonerar inte Sverigedemokraterna. Men principprogrammet uttrycker inte desto mindre uppfattningen att det inom varje människa pågår en ”daglig och livslång kamp” mellan destruktiva och konstruktiva impulser. Politikens ”viktigaste uppgift” är därför att försöka stärka ”alla de strukturer och kollektiv som omger individen”, att *”skapa, stödja och upprätthålla normer, moral, lagar, sedvänjor, miljöer, beteenden, traditioner och gemenskaper som hjälper individen att bejaka de goda och konstruktiva sidorna inom sig själv”*, vilket givetvis är de sidor som kan stärka nationens livskraft och framtid.

Det är en genomtänkt och påtagligt pessimistisk människosyn. För Sverigedemokraternas programskrivare handlar det politiska uppdraget om att etablera ett så starkt ramverk som möjligt för att se till att individen följer sin bestämmelse som del i det stora nationella projektet. Politiken är, som Björn Lundberg påpekar i Scandia, en kulturkamp där givetvis också folkbildningsarbetet är en del av de ansträngningar som måste göras för att säkra nationens och kulturens överlevnad och avvärja de hot som utgörs av pluralism och kulturell mångfald.

Civilisationens överlevnad

Den stora tanken i Mattias Karlssons analys av Europavalet, att vår civilisation står inför en avgörande slutstrid, anades också i bakgrunden när SD i oktober 2015 meddelade att man i fortsättningen skulle stiga av det vardagliga politiska arbetet i riksdagen. Partiledningen hade dragit slutsatsen att parlamentariskt arbete var meningslöst – de andra partierna gav inte upp sina värderingar och vägrade rätta sig efter Sverigedemokraternas verklighetsbild.

Den bild av verkligheten som är grunden för partiets hela existens är, som ingen lär kunna undgå att konstatera, att Sverige drabbats

av en katastrof, en ”systemkollaps” på grund av invandringen och att vilka metoder som helst måste vara tillåtna för att upphäva sammanbrottets konsekvenser. Ett av många uttryck för denna föreställning var det tal som Kent Ekeroth höll i Trelleborg den 17 oktober 2015, med bland annat uniformerade nazister i publiken. Talet som hölls kort efter beslutet att övergå till arbete i andra former än de parlamentariska har citerats och kommenterats många gånger, men några formuleringar är särskilt belysande.

Om flyktinginvandringen sade Ekeroth att:

”För Sverige innebär detta vår undergång. Det innebär på ganska kort sikt slutet för Sverige som svensk nation.”

Åhörarna utnämnde han till en ”motståndsrörelse” mot ”etablissemangen och media” och tillade:

”Ni är en spjutspets för att ta vårt land tillbaka.”

Tror man på allvar att vårt land hotas av undergång på grund av invandringen eller närvaron av människor som enligt SD inte är ”svenskar” så finns inget utrymme för resonemang eller nyanser. Som det ibland uttrycks, om en person uppfattar en situation som verklig så blir den verklig i sina konsekvenser. Vanliga partier är inställda både på konflikter och på samverkan i sådana frågor där det finns en värdegemenskap. För partier av Sverigedemokraternas typ handlar politik i stället om en ödesbunden kamp där hela nationens framtid står på spel. När man ingenstans med demokratiska medel så måste man ta till andra.

Som så ofta är det belysande att jämföra SD:s syn på politik- och det parlamentariska systemet med den som odlades inom avgrundsvänstern för några decennier sedan. En vanlig tanke var att man visserligen skulle ställa upp i val, men avstå från att gå längre in i det parlamentariska systemet än till själva den valda församlingen – alltså riksdagen eller kommunfullmäktige. Men också riksdagen ansågs sakna djupare politisk legitimitet eftersom den inte företrädde ”folket”, som alltså var ett rent ideologiskt begrepp och därmed något annat än de verkliga väljarna, med deras mångfald av skiftande idéer och intressen. Det politiska arbetet skulle bedrivas utanför parlamentet och kapitalismen med dess parlamentariska ”överbyggnad” till sist störtas av en folklig utomparlamentarisk rörelse.

För SD är det i stället det öppna samhället med dess mångfald av röster, perspektiv och erfarenheter som ska störtas och ersättas av SD:s endimensionella nya "folkgemenskap".

Tanken om en avgörande strid för nationens överlevnad kan också ta sig ännu mer påtagliga uttryck. De personer, med eller utan direkta kopplingar till Sverigedemokraterna, som det senaste året hetsat sig själva och andra till attacker mot flyktingboenden anser själva att de utför handlingar som är legitima och i nationens intresse.

Expressen samlade på senhösten 2015 ett antal inlägg på sociala medier från personer med denna inställning. I vart och vartannat dök uttrycket "inbördeskrig" upp. Att bränna ned ett flyktingboende ska i detta sammanhang alltså inte ses som ett brott i ordets normala mening utan som en krigshandling riktad mot en främmande makt som tagit över Sverige. Svenskarna måste beväpna sig och gå till motattack och så många fiender som möjligt måste dödas för att nationen ska överleva.

Vad är det för människor som skriver sådant? Antalet medlemmar i dessa, ofta slutna, hatgrupper på nätet är enligt Expressens bedömning åtskilliga tusen och antalet inlägg som uppmanar till brandattentat är många hundra. Många deltagare är tungt kriminellt belastade – retoriken om "inbördeskrig" tjänar syftet att ge en sorts högre legitimitet åt brottsliga handlingar som man ändå skulle vara fullt beredd att begå.

Kopplingarna till Sverigedemokraterna går inte att vifta bort. Det är inte partiet som sådant som agerar, men personsambanden finns där. Skaparen av sidan "Beväpna Sverige", en av de allra värsta, var enligt Expressen kandidat för SD i kommunvalet 2014. En annan sida heter "Vi som sympatiserar med Sverigedemokraterna" och administreras enligt Expressen av uttalade SD-anhängare.

Vet man det så kan man inte heller bli förvånad över de uttalanden eller den frånvaro av uttalanden från ledande Sverigedemokrater som kunde iakttas under attentatsvågen hösten 2015. Kent Ekeröth

*Kent Ekeröth
använde i sitt
tal i Trelleborg
en retorik som
låg snubblande
nära temat om
inbördeskrig.*

använde i sitt tal i Trelleborg en retorik som låg snubblande nära temat om inbördeskrig. Partiets avdelningar i bland annat Lund lade mitt under attentatsvågen ut adresser till flyktingboenden på Facebook. Partiets ordförande i Göteborg tog i ett uttalande avstånd från bränderna, men lade själv ut nya adresser. I det ljuset är Jimmie Åkessons senkomna avståndstagande självfallet inte värt någonting. Och SD-ledningen hade ju samtidigt själv förklarat att man numera gett upp riksdagsarbetet till förmån för direkta aktioner utanför riksdagen. Självklart finns det sympatisörer som drar egna slutsatser av sådana politiska signaler.

En ”illiberal demokrati”

Nu kan man givetvis tänka sig att Sverigedemokraterna vill använda andra metoder än direkt våld för att ”rädda den svenska nationen” från invandring och mångkultur. Sådana metoder tillämpas i Ungern, det land som mer än andra förefaller vara förebilden för Sverigedemokraternas politiska ambitioner.

Partisekretären Richard Jomshof skrev i ett mycket uppmärksammat och citerat inlägg på Facebook hösten 2015 följande:

”Eftersom Sverige inte är Ungern, eftersom vi inte sitter i regeringsställning (än) och eftersom media i Sverige inte fungerar som media i Ungern, är vi tvungna att anpassa oss till den verklighet som råder här. Det innebär inte minst att vi måste anpassa vår retorik efter det rådande läget.”

Det som SD ser som så tilltalande med Ungern är naturligtvis att landet försvarar ”ungerska värden” och värnar sina gränser. Till bilden hör då både sådant som att man vill förbjuda invandring av muslimer och att premiärminister Viktor Orbáns uttalade mål är ett auktoritärt och ”illiberal” politiskt system i stället för det som förenar de liberala demokratierna i väst.

Uttrycket ”liberal demokrati” innefattar inte bara sådant som allmän och lika rösträtt och fri debatt. Dit hör också rätten att röra sig fritt på gator och torg, att delta i opinionsyttringar, att gå på möten, och en rad andra vardagliga friheter. Här vill SD uttryckligen införa begränsningar. Partiföreträdare på lägre nivå föreslår ibland att islam ska förbjudas. På partiledningsnivå har Kent Ekeröth i ett och samma

uttalande (Facebook i augusti 2016) krävt att personer som inte är svenska medborgare både ska fråntas rätten att demonstrera och rätten att fritt röra sig i samhället:

”Rätt avskryvärt att asylsökande tar sig friheten att säga till Sverige vad vi borde göra eller ej. Som om de har en rättighet att vara här. De borde inte ens ha rätt att få hålla demonstrationer – det borde vara förbehållet medborgare. Dessutom: detta är ytterligare ett argument varför asylsökande inte ska få vistas fritt.”

Ståndpunkten preciserades i en kommentar till TT ytterligare av partisekreteraren Richard Jomshof. Asylsökande borde inte bara berövas rätten att röra sig fritt utan skulle ”befinna sig i förvar” – alltså i någon form av läger – tills de får veta om de får stanna. Motivet, enligt Jomshof, var ”rikets säkerhet”. Det är inte förvånande att det i motionsfloden i riksdagen hösten 2016 också fanns ett förslag från SD om att endast svenska medborgare skulle få besöka offentliga bibliotek – legitimations- eller passkontroll vid entrén till Stadsbiblioteket alltså.

Vid de stora måndagsmötena för Baltikum på Norrmalmstorg 1990–91 deltog en stor mängd personer som inte var svenska medborgare. De skulle, om SD då styrt landet, ha gjort sig skyldiga till lagbrott och mötena i sig skulle givetvis ha varit omöjliga att hålla. Ett land där sådana principer gäller är allt annat än en liberal demokrati.

Ett land utan opposition

SD vill naturligtvis, precis som andra partier, sitta i regeringen. Men demokratiskt sinnade partier anser också att opposition är både legitim och nödvändig. Det ungerska regeringspartiet Fidesz har inte en sådan inställning. Tvärtom har man drivit igenom förändringar av vallagarna och författningen i syfte att så långt det är möjligt försvåra för oppositionella partier att återta regeringsmakten. I Sverige och i andra demokratier är det självklart att de lagar som gäller politikens spelregler bara kan ändras med brett stöd – aldrig av ett ensamt parti som vunnit ett val. Men Ungern är i dag på väg bort från normala demokratiska principer.

Det är fullt logiskt. Extrema partier har en extrem världsbild. De

anser sig dra till strid i en ödesmättad kamp för nationens framtid, för moral och anständighet eller för att den historiska utvecklingen ska ta en viss oåterkallelig vändning. Därför har de också en annan inställning till den politiska makten än vad vanliga demokratiska partier har.

SD:s ledande personer anser, som framgått, på fullt allvar att Sverige är utsatt för ett existentiellt hot genom invandring av människor med ”främmande” kulturer. Det äkta och genuina Sverige, fritt från avvikande inslag, måste återskapas för att harmoni och trygghet ska kunna råda och demokratin och välfärden fungera.

Anser man sig ha ett sådant uppdrag så kan man inte riskera att det går om intet genom att den ”nationella” regeringen röstas bort vid ett val eller utsätts för närgången granskning och kritik i medierna. Då gör man som i Ungern, även om regeringen Orbán hittills inte löpt linan ut och formellt upphävt demokratin och pressfriheten.

Den som vet något om politisk idéhistoria känner genast igen sig. Det är fråga om samma logik som gjorde att de kommunistiska regimerna före 1989 bet sig fast med alla medel de kunde komma på. Det kommunistiska partiet var garanten för att historiens stora plan – den förutbestämda utvecklingen från slavsamhälle, feodalism och kapitalism via socialism till det kommunistiska slutmålet – skulle gå i fullbord. Att släppa ifrån sig makten skulle vara liktydigt med att gå emot ”historien själv”.

Den polska journalisten Teresa Torańska fängade skickligt denna inställning och den mentalitet den skapade i intervjuboken *Oni* (på svenska *De ansvariga*, 1986) – tre år innan kommunismen till slut bröt samman i Polen. Man kan slå upp boken nästan var som helst och hitta citat som exempelvis det följande (ur intervju med Jakob Berman, bland annat vice premiärminister och ansvarig för utrensningarna under 1950-talet).

”Om vi inte hade haft rätt, eller om vår linje hade trollats fram ur ingenting, så hade man naturligtvis kunnat kalla det hela för vanvett. Men nu har vi rätt, och vår linje är ytterst rationell, och det perspektiv som jag redan upprepade gånger ritat upp för er är och har hela tiden varit det enda realistiska perspektivet. Det kan ingen göra något åt.”

Till historien hör också att Berman, som var jude, i ett senare skede själv drabbades av förföljelser och uteslöts ur partiet.

En illustration till de tankegångar om det politiska systemet som uppenbarligen är utbredda inom SD kom när riksdagsledamoten Pavel Gamov från Uppsala intervjuades i Upsala Nya Tidning den 28 december 2014. I en kommentar som han alltså själv fått se och läsa innan den gick i tryck sade Gamov följande: "Vår långsiktiga ambition är att få bort de andra partierna."

Åter är det mångfalden som är hotfull eller onaturlig. Efter denna öppna bekännelse till enpartisystem säger Gamov också att han inte tror att SD kan få egen majoritet bland väljarna, men säkert kan bli ett 30-procentsparti. Tydligt föreställer han sig att det skulle gå att avskaffa de andra partierna från en styrkeposition av detta slag. Sådant har gjorts tidigare i historien.

Gamov hör inte till SD:s översta ledarskikt, men har ändå politisk betydelse. I ett parti där avhoppet från politiska uppdrag ständigt pågår är han en stabilt närvarande aktör, när intervjun gjordes med förtroendeuppdrag på tre nivåer samtidigt – i riksdagen, i Uppsala läns landsting och i Uppsala kommunfullmäktige och därtill suppleant i partistyrelsen. Gamovs "ambition" är naturligtvis inte programfäst hos Sverigedemokraterna, men att en framträdande svensk politiker kan säga sådant är i sig värt en diskussion.

Gamovs uttalande kan också relateras till den inom SD ofta använda formuleringen att partiet är det "enda Sverigevänliga partiet i riksdagen". Det är naturligtvis en helt oerhörd beskrivning. Övriga partier verkar alltså, om detta språkbruk godtas, avsiktligt och medvetet mot Sveriges intressen – de är med ett tydligare uttryck landsförrädiska. Om man har en sådan bild av sina politiska konkurrenter så är det självklart att man också tänker sig en framtid där de på ett eller annat sätt avskaffas som självständiga politiska alternativ.

Önskan att "få bort" den fria partibildningen och därmed väljarnas fria val kan utformas på olika sätt. Den enkla och brutala versionen är givetvis att helt enkelt kräva att andra partier förbjuds och deras ledande personer fångas så att de inte kan organisera något

*Önskan att
"få bort" den
fria partibild-
ningen och
därmed väl-
jarnas fria val
kan utformas
på olika sätt.*

motstånd. Men det är lite för uppriktigt för att passa alla som vill upphäva demokratin. En annan variant är att försäkra att valfriheten och den fria debatten kommer att bestå också om det bara finns ett tillåtet politiskt parti. Vi får ett enpartisystem, i "nationens" intresse, men inte någon diktatur.

Man kan mycket väl tänka sig att det är något i den stilen som föresvävar Gamov. Det skulle passa väl in i partiets övergripande föreställning om nationell gemenskap utan upp slitande konflikter. En nationell samlingsrörelse där alla som sätter "svenskheten" främst skulle få plats vore en naturlig konsekvens av partiets världsbild – en parallell till den retorik om Sovjetunionen som en "hela folkets stat" som användes sedan klasskampen ansågs avslutad genom proletariatets seger. Men den påstått fria debatten inom ett enda tillåtet parti är bara en illusion. Självklart kommer de som styr i ett sådant system att använda statens maktmedel mot kritiker så fort som kritiken blir alltför allvarlig. Några "öppna" och "demokratiska" enpartisystem existerar inte.

Men det finns andra möjligheter. Den mest sofistikerade pläderingen för enpartisystem är den som förekom inom de kommunistiska partierna i Västeuropa medan deras systerpartier styrde i öst. Man undvek att tala öppet om partiförbud utan föredrog i stället att beskriva det hela som ett led i en ofrånkomlig historisk utveckling. I skrifter från det gamla svenska kommunistpartiet användes detta grepp flitigt under 1940- och 50-talen.

Ingen kunde ju, hette det, föreställa sig att ett "adelsparti" skulle kunna existera under den rådande "borgerliga demokratin". Adeln var en samhällsklass vars tid var förbi och som inte längre hade något behov av att organisera sig för att ta till vara sina intressen. På samma sätt var det omöjligt att tänka sig att det skulle kunna finnas borgerliga partier under socialismen. När staten väl hade tagit över produktionsmedlen och kapitalismen avskaffats hade borgerligheten spelat ut sin roll som klass och de partier som företrädde borgerliga samhällsgrupper skulle naturligt tyna bort – alternativt ställa sig under kommunistisk ledning i så kallade folkfronter eller nationella fronter av det slag som styrde i Östtyskland och Polen. Socialdemokraterna skulle tvångsanslutas till kommunistpartiet i ett "socialistiskt enhetsparti".

Också modellen med ”folkfronter” eller ”nationella fronter” skulle kunna vara förenlig med Sverigedemokraternas tankar om en nationell gemenskap utan konflikter. Gamovs resonemang om 30 procents väljarstöd som tillräckligt antyder att han väntar sig att alla partier utom hans eget ska tyna bort när SD nått en viss styrka – alternativt ansluta sig till en nationell samlingsrörelse under SD:s ledning. Deras väljare och aktiva skulle ge upp sitt motstånd och hoppas på att ändå få inflytande i frågor av mer marginell betydelse.

Länken till det totalitära

Här är det dags att återkomma till beskrivningen av SD som ett populistiskt eller högerpopulistiskt parti. Som vi redan har konstaterat är termen populism inte en heltäckande beskrivning för ett parti som så uppenbart grundas på en genomtänkt ideologi som man håller sig till oavsett om det ger många röster eller få.

I begreppet populism ingår dock alltid den föreställning om en motsättning mellan förmenta eliter och det genuina ”folket” som också målas upp av partier med mer eller mindre tydligt släktskap med Sverigedemokraterna. Dessa strömningar – vare sig de uttrycks av Vladimir Putin, Viktor Orbán, Marine Le Pen eller Nigel Farage – har sin grund i föreställningar om nationen, den etniska gemenskapen och den religiösa identiteten. Detta innebär naturligtvis samtidigt en principiell och systematisk ovilja mot EU:s överstatlighet, mot öppna marknader och mot ekonomins globalisering och ofrånkomligen också mot forskning, samhällsdebatt och journalistik som kan ifrågasätta just dessa föreställningar om ”folket” och den äkta och oförfalskade ”folkviljan”.

Folket eller nationen tillskrivs vissa eviga värden som hotas av nedbrytande krafter, av ”kosmopoliter”, av liberaler och socialister och framför allt av människor med ”främmande” bakgrund och kultur. Kosmopoliterna hotar folkets unika karaktär i förhållande till andra folk. ”Liberalmarxisterna” (med ett uttryck från en av järnrörsmännen, den till Ungern utlokaliserade Erik Almqvist, tidigare ekonomisk-politisk talesman) hotar folkets enhet antingen genom att betona individens egenvärde framför alla sorters kollektiv eller genom att sätta klasskampen före den nationella sammanhållningen.

Ur denna logik följer naturligt också föreställningen att det som behövs för att hålla dessa nedbrytande krafter stången är en nationellt inriktad politisk rörelse som i sig uttrycker folkets sanna vilja. Därför dessa resonemang om att ”få bort” andra partier, om att likriktade folkrörelser och folkbildning, om att samhällsinstitutioner som polisen måste stå under den nationella rörelsens kontroll och om att nämndemän ska tillämpa partiets grundsyn i stället för lagen. Och därför naturligtvis också den så tydligt demonstrerade fiendeligheten mot fria medier som definitionsmässigt splittrar folket och utsår misstro mot dem som endast har folkets och nationens bästa för ögonen.

Fria medier är nationens fiender

”Ni är och förblir denna nations fiende”. Linus Bylunds beskrivning av journalister (Twitter 20/4 2016) kan svårligen missförstås av någon. Och logiken är tydlig. För den som, i likhet med Sverigedemokraterna, föreställer sig Nationen som något som alltid är överordnat individen och vars sanna intressen uttrycks av en bestämd politisk rörelse så måste varje verksamhet som innebär att den ”nationella” politiken och dess företrädare granskas och ifrågasätts vara ett hot.

Fria medier, fria folkrörelser, fri forskning – allt sådant kan komma i konflikt med ”nationella” värden och intressen. Logiken är naturligtvis exakt densamma som gjorde att fria medier, fri forskning och fria folkrörelser var otänkbara också i kommuniststaterna. Kritiska frågor och annorlunda perspektiv kunde ju komma i konflikt med historiens stora plan och med Partiets självpåtagna uppgift att leda utvecklingen mot socialism och kommunism.

Exakt vad SD skulle vilja göra med dagens fria medier om partiet får den maktställning man drömmer var länge osäkert. Kent Ekeroths uppmärksammade formulering vid valet 2014 om att ”i sinom tid” ta itu med pressen skulle kunna betyda allt från att riva upp tryckfrihetsförordningen till att konfiskera medieföretag.

En antydning om hur ledande personer inom partiet kan tänkas resonera kom dock i den riksdagsmotion med rubriken *Sprid ägandet i medierna* som lades fram hösten 2016 av Anna Hagwall, tidigare

andre vice partiordförande. I ett mejl till Aftonbladet preciserade hon vad hon menade:

”Låt de små bonnierska tidningarna i landsorten gå under. Ingen familj, etnisk grupp eller företag ska tillåtas kontrollera mer än 5 procent av medierna.”

Retoriken är en variant på ett välkänt inslag i den judefientliga mytbildning som alltid förekommit i Sverigedemokraternas närhet. Att familjen Bonnier har stora intressen i svenska medier förvandlas till att en ”etnisk grupp”, alltså judar, kontrollerar pressen.

Bonniers äger som bekant inga småtidningar i landsorten utan stora tidningar som DN, Expressen, Sydsvenskan och Dagens industri. Inga av dessa har presstöd. Men till Aftonbladet (6/10) sade Hagwall som svar på frågan hur ett slopat presstöd till ”småtidningar” skulle minska Bonniers makt följande:

”de flesta små tidningar kontrolleras direkt eller indirekt av Bonnier och varför denne ska få betalt av svenska skattebetalare är en gåta.”

Något direkt ägande behövs tydligen inte. Tidningarna går i judarnas ledband ändå. Att Hagwall saknar alla kunskaper om presstöd och faktiska ägarförhållanden spelar då ingen roll. Tesen om ”judepressen” ligger fast.

Antisemitismen behöver inte närmare utredas. Men väl så intressant är att Hagwalls motion visar hur man kan tänka om pressen inom partiets toppskikt: Tidningar vars inriktning eller ägargrupper betraktas som ”osvenska” ska bort och ägandet med Hagwalls egna ord regleras efter etnisk bakgrund.

Helt kristallklart är dock inte detta – partiet lär väl inte mena att ”etniska svenskar” måste lämna ifrån sig ägandet i olika medier till andra grupper? En mer logisk tolkning är naturligtvis att personer som antas vara något annat än ”etniska svenskar” ska tvingas lämna ifrån sig ägandet av olika medier till ”svenska” intressenter, eller kanske till staten eller politiska aktörer.

I ett inlägg på Twitter, som raderades när det började väcka uppmärksamhet, beskrev Erik Almquist utan omsvep principen om fri press och fria medier som ”liberal-marxism”.

Inte heller Richard Jomshofs tidigare citerade utläggning på Facebook är kristallklar, bortsett från att det uppenbara syftet med partiets verksamhet är att göra om hela samhällssystemet och att säga så lite om detta som möjligt i förväg.

Sådana hänsyn måste inte den nyss nämnde Erik Almqvist ta. I ett inlägg på Twitter, som raderades när det började väcka uppmärksamhet, beskrev han utan omsvep principen om fri press och fria medier som "liberalmarxism".

En ofrånkomlig förutsättning för att demokratin i ett land ska fungera är att nyhetsförmedlingen och kulturlivet är fritt och att alla samhällsförhållanden fritt kan debatteras och granskas. Detta är också politiska ledare som saknar demokratiska instinkter och övertygelser – Putin, Erdoğan och andra - väl medvetna om. Får de möjlighet så beskär de aktivt mediernas frihet, i den mån de inte tystas helt.

I Ungern har premiärminister Viktor Orbán infört ett statligt "medieråd" med befogenheter att kontrollera och bötfälla medier som rapporterar "obalanserat" och med uppgift att utse chefer inom public service-medier. Ett tidigt inslag i samma utveckling var att en medgrundare till det nazistiska partiet Jobbik 2011 utsågs till chef för det bolag som producerar material till public service-kanalerna. Hösten 2016 stängdes den oppositionella tidningen Népszabadság, sannolikt av politiska skäl, av ägare som var lojala med Orbán.

Effekten av sådana åtgärder har inte låtit vänta på sig. Journalister är rädda och iakttar själv censur, samtidigt som propaganda mot romer, homosexuella och hemlösa (!) fritt kan framföras.

Richard Jomshof har sagt att just medierådet kanske inte är en bra idé för Sverige. Men det finns ju andra möjligheter. En tanke som framförts inom partiet är registrering av journalister i public service efter deras politiska åsikter. Erik Almqvist kommenterade hösten 2010 en ledare i Aftonbladet (S) med att säga att den inte hade kunnat publiceras i Ungern. Den hade alltså varit olaglig eller riskerat att dras inför medierådet.

En sådan kommentar säger i klartext att det som skulle kunna publiceras i ett Sverige kontrollerat av Sverigedemokraterna inte har någon likhet med den fria nyhetsförmedling, den kritiska granskning och de politiska analyser och kommentarer som vi är vana vid i demokratiska länder.

Världen är inte en perfekt plats. Det finns gott om exempel på maktmissbruk, girighet, blamerande omdömeslöshet, okunnighet och fördomar. I länder med fria medier dras sådant förr eller senare fram i ljuset. I länder utan fria medier kan missförhållanden bestå hur länge som helst.

Det som i sådana länder går under namnet medier är snarare propagandakanaler för regimen eller för den ena eller andra skenbilden av världen som regimen finner det vara förenligt med sina intressen att sprida eller släppa fram. Just så förhåller det sig också med de sajter – med eller utan direkt band till SD – som försöker marknadsföra sig som ”alternativmedier”. De är varken ”alternativ” eller ”medier” utan alternativ till medier. Andra uttryck som använts är hatsajter, konspirationssajter eller parasitmedier.

Syftet med dem är inte att skildra och granska verkligheten utan tvärtom att driva en bestämd politisk dagordning där den enda riktigt väsentliga komponenten brukar vara att framställa invandrare, muslimer, flyktingar eller någon annan utpekad grupp som brottslig eller som ett hot mot samhället.

I journalistiskt arbete kan man skildra exempelvis kriminalitet eller effekter av kriminalitet, oavsett de inblandade personernas bakgrund. På propaganda- eller konspirationssajterna utgår man i stället från att personer med en viss bakgrund ska ifrågasättas eller attackeras och väljer ämnen och fakta efter detta. Räcker inte fakta till så kan man alltid vidarebefordra rykten, samtidigt som andra beskylls för att ”mörka”.

Uttrycket ”mörka” har kommenterats av medieprofessorn Jesper Strömbäck i en intervju i tidningen Journalisten. Grunden för att förstå journalistiskt arbete är att mediernas format alltid är begränsande, medan verkligheten är obegränsad. Därför måste medierna göra urval, vilket innebär att man gör en bedömning av hur intressanta olika händelser och nyheter är och hur relevanta olika sakuppgifter kan tänkas vara för att läsaren, lyssnaren och tittaren ska förstå vad som hänt. En självklar del i detta är att man inte vidarebefordrar uppgifter som inte går att styrka eller kontrollera.

De sajter som driver den ena eller andra versionen av teorin om Den stora konspirationen styrs inte av sådana krav. Allt som kan användas för att styrka den tes man vill driva ges utrymme, inget annat

räknas. Därför fylls dessa sajter av påståenden – viktiga eller oviktiga, sanna eller osanna – med anknytning till den tes man bestämt sig för, medan riktiga medier berättar om en mängd olika saker, från forskningsfusk till skatteflykt, från fackliga extravaganser till oegentligheter inom finansvärlden så korrekt och allsidigt som man förmår.

Att konspirationssajter som Avpixlat har en direkt koppling till Sverigedemokraterna, genom Kent Ekeröth, är väl belagt. Men konspirationssajterna skiljer ut sig från riktiga medier också i andra avseenden än att bedriva en verksamhet som står i stark kontrast till normal journalistik. För att förstå detta bör man reflektera över innebörden av principen om statens våldsmonopol.

Statens våldsmonopol

Det normala, nästan oavsett vilken typ av politiskt system man talar om, är att staten är mycket noga med att förbehålla sig själv ensamrätten att utöva våld. I demokratier är detta monopol noga reglerat i lag och underkastat ständig kontroll av medborgarnas valda företrädare. I diktaturer härskar godtycket, helt eller delvis och mer eller mindre påtagligt.

Den tyska nazistregimen är ett exempel på regimer som utöver detta också försökte uppmuntra våld från medborgarnas sida – inte riktat mot staten utan mot utpekade grupper och enskilda personer. Den ständiga propagandan mot judar, romer, homosexuella och andra syftade både till att bryta ned motståndet mot den politik som fördes och till att få folk att själva attackera de grupper och personer som pekades ut. Polisen förutsattes vara passiv – eller direkt be-hjälplig – vid sådana våldsutbrott, vilket tydligt illustrerades under novemberpogromen (kristallnatten) 1938. Ett annat exempel på hur medborgarna av de politiska organen uppmanats att ge sig på oönskade grupper i samhället är givetvis den kinesiska kulturrevolutionen. Något liknande sker i dag i Filippinerna.

Avpixlat och liknande sajter i Sverigedemokraternas närhet följer samma logik som känns igen från propagandakanaler av olika slag i totalitära stater. Här finns ingen normal nyhetsförmedling och inget utrymme för debatt eller ifrågasättande av de föreställningar som de ansvariga vill sprida.

Det är logiskt att en uppskruvad och enkelriktad propaganda-megafon av detta slag också får en del som följer flödet att ta nästa steg, som kan vara att utsätta enskilda personer för mordhot eller att attackera främmande människor på grund av deras bakgrund, klädsel eller utseende. Propagandan syftar till att skapa, bekräfta eller förstärka en aggressivitet riktad mot enskilda personer eller hela grupper – inlindat eller i klartext. Folket ska självt delta i den förföljelse som regimen initierar.

Som många konstaterat saknar Sverigedemokraterna som parti den fascination inför våld som utmärkte den ”klassiska” fascismen. Det är inte samma sak som att enskilda medlemmar skulle stå främmande för våld, med järnrör eller andra tillhyggen. Snarare kan man säga att hot om våld eller verbala attacker mot kritiker och politiska motståndare har lagts ut på entreprenad. Den som offentligt kritiserar Sverigedemokraterna riskerar alltid att utsättas för sådana attacker – och kanske också för direkt fysiskt våld. Också detta är naturligtvis något som skiljer SD från demokratiskt förankrade partier av alla slag.

Om personerna bakom dessa hatsajter hade maktpositioner i vårt land så måste man utgå från att de hade agerat på samma sätt.

Säkert hade man i första hand försökt utnyttja statens maktmedel för sina syften – men man hade också försökt framkalla spontana våldsbrott mot de grupper eller enskilda meningsmotståndare som den egna propagandan pekar ut. I en demokrati är det tvärtom statens uppgift att skydda medborgarna mot våld från andra.

Också här kan en kommentar av Linus Bylund illustrera tankemönstret. Bylund tog den 12 februari 2016 upp kristallnatten i en kommentar på Twitter och beskyllde ”PK” för att bära ansvaret. Uttrycket ”PK” syftar alltså på den ”politiska korrekthet” som SD anser präglar offentligheten i Sverige och som innebär att åsikter som SD:s inte får den plats som partiet tycker vore rimlig – i praktiken att de fritt får bemötas av personer som tycker annorlunda.

Som många konstaterat saknar Sverigedemokraterna som parti den fascination inför våld som utmärkte den ”klassiska” fascismen.

I just detta fall nämner Bylund ”massinvandringsförespråkarna” som ansvariga för kristallnatten. Dessa bär skulden och ansvaret för det som skedde, men kommer ”aldrig kunna tysta oss alla”. ”Det var ”PK som krossade butiksfönster under kristallnatten”.

Är detta bara obegriplig rappakalja? Nej, det finns en tydlig logik. Kristallnatten inträffade 1938. Den politiska korrektheten av i dag skulle, överfört till 1930-talets förhållanden, syfta på dem (”massinvandringsförespråkarna”) som lät judar leva i landet, fram till nazisternas maktövertagande 1933 med samma medborgerliga rättigheter som andra.

I Tyskland fanns en etablerad judisk befolkning sedan tidig medeltid. De stora pogromerna i Ryssland decennierna före första världskriget utlöste en stor migration av judar västerut, men Tyskland var i första hand ett transitland. Däremot utvecklades en allt intensivare antisemitisk propaganda i Tyskland under samma tid. År 1917 förbjöd den kejsarliga regimen judisk invandring till landet.

Det judiska befolkningsinslaget i Tyskland var alltid litet. Men mellan 1914 och 1918 fördubblades antalet östeuropeiska judar i landet, men inte till följd av invandring utan som ett resultat av tvångsrekrytering av krigsfångar och andra till rustningsindustrin. Men den antisemitiska propagandan talade om ”gräshoppsvärmar” av judar som hotade nationen. Möjligen är det detta språkbruk som Bylund hört talas om och anspelar på med sin formulering om ”massinvandring”.

Vad han helt klart säger är att de som motsatte sig nazisternas judepolitik och som vägrade se det dödliga hot mot mänskligheten som nazisterna påstod att judarna utgjorde bär ansvaret för att det tyska folket till sist fick nog och spontant gav sig på judar, judiskägda butiker och synagogor överallt i Tyskland. Nazistregimen drev på med intensifierad propaganda och med alla de medel som staten och partiet nu disponerade, men det egentliga ansvaret påstods bäras av dem som låtit judar leva i och invandra till Tyskland.

Om det som sägs på dagens hat- och konspirationssajter också skulle få statens sanktion finns naturligtvis inga spärrar alls mot pogromer, vare sig mot judar, muslimer, romer eller några andra grupper.

Rättsstaten

Principen om alla människors lika värde är mycket mer än en personlig åsikt. Den är grunden för hela vårt rättssystem. Det finns, som nitton framstående jurister konstaterade på DN Debatt 16/9 2015, oeftergivliga minimikrav på hur människor får behandlas av ”det allmänna” för att ett land ska kunna kallas för en demokratisk rättsstat.

Regeringsformen är den grundlag som anger hur riket ska styras, inte bara hur detta rent tekniskt ska gå till utan också vilken hänsyn och respekt som ”det allmänna” måste visa gentemot enskilda människor. Grundlagar kan till skillnad från vanliga lagar bara ändras genom två på varandra följande riksdagsbeslut med fria val emellan. Vitsen med det är, som de nitton juristerna formulerar saken, att

”stabilisera rättsläget och förhindra lättvindiga förändringar av sådana värderingar som anses vara fundamentala för en rätts- och välfärdsstat”.

”Det allmänna” är det uttryck som regeringsformen använder för att beskriva stat, kommun och landsting och den verksamhet som drivs i statlig, kommunal- eller landstingsregi – exempelvis socialtjänsten. I regeringsformens portalparagraf anges att det allmänna ska motverka diskriminering på grund av bland annat ”kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet” och verka för att ”alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället”. Där klargörs också att den offentliga makten ska utövas ”med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet” och att domstolar och förvaltningsmyndigheter i sin verksamhet ska ”beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saktighet och opartiskhet”.

Dessa principer är inte kontroversiella mellan partier med en demokratisk värdegrund, men det betyder inte att de är opolitiska. Tvärtom är de ett uttryck för värderingar som vuxit fram under lång demokratisk kamp och opinionsbildning mot föreställningar om över- och underordnade ”raser” eller folkgrupper, särbehandling av vissa religioner eller olika rättslig ställning för människor beroende på deras bakgrund. Andra världskriget är i detta sammanhang bara den senaste formativa erfarenheten – idén att människors värde, värdighet och rättigheter skulle vara beroende av deras bakgrund är mycket äldre än så och försvann inte 1945.

Ingen är tvungen att dela uppfattningen att alla människor har samma värde och värdighet. Men vi bör alla inse att om den uppfattningen överges mer allmänt i ett samhälle så kan vem som helst av oss råka ut för statligt sanktionerad diskriminering, förtryck och förföljelse på grund av vår bakgrund sådan den definieras av ett maktavande parti.

Och även om vi skulle slippa ifrån just detta så är konsekvensen av de attityder som uttrycks inom Sverigedemokraterna – och givetvis av andra grupper i SD:s närhet – att den demokratiska rättsstaten inte kan upprätthållas. I en demokrati väger allas röst lika tungt, alla har samma rätt att komma till tals, organisera sig, ifrågasätta etablerade uppfattningar och om det blir nödvändigt få sin sak prövad i en rättsprocess som inte är politiskt styrd.

SD som säkerhetsrisk

I ett parti där människors lika värde tycks betraktas som en åsikt bland andra och inte som definierande för ett gott samhälle ska man inte heller vänta sig någon känsla för skillnaden mellan det politiska systemet i länder som Sverige och det som råder i diktaturer och halvdiktaturer av olika slag.

Den så kallade Putilov-affären hösten 2016 handlade om spel med skiftande identiteter, om egendomliga affärer med miljoner i omlopp, om försök att ta sig in i institutioner och verksamheter med tillgång till känslig information och om opinionsbildning under falskt namn – allt kopplat till en person med rysk bakgrund och anställning på Sverigedemokraternas riksdagskansli.

Men väl så intressant var att det vid sidan av ”Putilov” fanns ytterligare en person vid SD:s kansli som öppet spred rysk propaganda mot Sverige och uttryckte stark beundran för Rysslands president Vladimir Putin. Dick Abrahamsson hade rört sig i uttalat nazistiska kretsar och fungerade inom kansliet som Kent Ekeroths politiska sekreterare. Därutöver spred han med uttalat instämmande den propaganda som bland annat förmedlas av kanalen Russia Today som beskrevs på följande sätt (sedan DN uppmärksammat hur den ryska propagandan systematiskt sprider falska nyheter):

”Mer propaganda från våra DDR-medier.RT.com är den enda kanal

som beskriver verkligheten. Dessa utspel ligger i linje med smutskastningen av Ryssland.”

Putin själv beskrevs i oktober 2014 med följande ord:

”Putin har sån koll på läget att det bara är att buga inför en riktig ledare, en ledare som står på egna ben, och inte som de marionetter vi har i väst.”

Stefan Löfvens besök i Ukraina i mars 2015, med undertecknande av biståndsavtal och samtal med den politiska ledningen på programmet kommenterades av Abrahamsson så här, i linje med den ryska propagandans ordval:

”Någon som frågar sig varför Stevie vill stödja öppen nazism?”

Kända svenska politiker som Margot Wallström (S) och Gunnar Hökmark (M) beskrivs på följande sätt:

”Att Margot står på främmande makts lönelista är nu helt uppenbart.”

”Landsförrädaren Hökmark, som vill få oss att tro att det var Ukrainska poliser eller militärer som sköt poliser OCH demonstranter på Maidan.”

I ett läge när säkerhetsläget försämras genom bland annat den ryska annekteringen av Krim och av krigföringen i östra Ukraina för alltså den ryska propagandans attacker mot bland annat Sverige vidare av en centralt placerad person på Sverigedemokraternas riksdagskansli.

Någon dag efter att Abrahamssons verksamhet uppdagats beskrev Aftonbladet (30/9) i ett utförligt reportage hur en svensk affärsman, Carl Meurling, som gjort svindlande förtjänster i Ryssland erbjudit sig att finansiera Sverigedemokraternas mediesatsning och hjälpsamt försåg partiets företrädare med förslag på formuleringar att använda i debatten om Rysslands utrikespolitik.

I Europaparlamentet röstar SD:s två representanter i likhet med den övriga europeiska extremhögern på ett sätt som passar de ryska intressena i Ukraina och partiet är djupt involverat i den krets av europeiska partier där identifikationen och beroendet av ryska intressen ofta är ännu mer uttalat.

Att Abrahamsson fick sluta samma dag som hans verksamhet på Facebook avslöjades (av Patrik Oksanen på sajten Hela Hälsingland) ändrar naturligtvis ingenting. Hade hans propagandaspridning inte uppmärksammats utanför SD så hade han suttit kvar på sitt kontor i riksdagen.

Avslutning: Att känna stolthet över Sverige

Att partiet, givet dessa omständigheter, måste betraktas som en säkerhetsrisk behöver knappast utredas. Men det handlar naturligtvis om mycket mer än så:

Det är attityder som dessa som inom Sverigedemokraterna får gälla som ”Sverigevänliga”. Vi som inte delar dem anses, med logiken i partiets egen retorik, vara potentiellt landsförrädiska. Föreställningen att kärlek till Sverige skulle kunna definieras av politisk identifikation med en odemokratisk regim i vår närhet har förvisso historiska förebilder, men är ändå så upprörande i sin falskhet och oförskämdhet att den kräver en kommentar i en annan stilart än den som hittills använts i denna skrift.

Min egen känsla för Sverige har jag vid några tillfällen, bland annat på nationaldagen 2016, uttryckt så här:

”Det var en afton i början av maj. Den lilla trädgården på Mosebacke hade ännu icke blivit öppnad för allmänheten och rabatterna voro ej uppgrävda...”

August Strindbergs öppningsrader i Röda rummet, påbörjad den 15 februari 1879, markerar inte bara den moderna svenska litteraturens början utan är också ett öoverträffat uttryck för den tidiga vårens förväntan och spänning som för många är unikt svensk. Det är svårt att riktigt tro att man någon annanstans i världen kan uppleva den där dagen någon gång på västkanten när det känns som om ett stort fönster plötsligt öppnas och vägen ligger fri för solen och vindarna, som Strindberg skriver: ”långt, långt ut i fjärran, där havet ligger”.

Jag vet bara en text på svenska som ger samma starka och särpräglade nordiska vårkänsla. Det långa slutkapitlet i Tove Janssons Trollvinter, där isen plötsligt går upp utanför Muminrollets badhus, samlar i ett oavbrutet svep hela känsleregistret från Muminrollets ängsliga försök att rädda Lilla My som jumpar ute bland flaken till stunden när familjen vaknar och Snorkfröken vill sätta ut ett glas till skydd över en späd krokus. ”Det ska du inte göra”, säger Muminrollet, ”jag tror den klarar sig bättre om den får ha det lite krångligt.”

Sveriges nationaldag firas inte för att uppmärksamma årstidsväxlingarna men det är svårt att tro att det hade gått att välja en annan tid på året än just när våren övergår till sommar. Man behöver inte

tänka efter länge för att inse att samma typ av upplevelser måste finnas runt om på jorden, men det är ändå ett faktum att just våra upplevelser har en särskild betydelse för oss som bor just här.

Då och då möter man tanken att om den ena eller andra svenska författaren, visdiktaren eller underhållaren bara hade varit verksam i ett engelskspråkigt land så hade han eller hon varit ett självklart världsnamn.

Och säkert skulle många svenska kulturskapare ha en ännu större publik om Sverige vore engelskspråkigt. Men Strindberg och Astrid Lindgren är världsnamn utan att ha skrivit en rad på engelska, Tove Jansson har en publik långt utanför Sverige och Finland och den engelska översättningen av Bellman har visat sig kunna väcka stort intresse i Storbritannien och USA.

Men lika sant är att om Strindberg hade varit verksam i något annat land än Sverige så hade han inte varit Strindberg, i varje fall inte den Strindberg vi känner. Kanske hade han skrivit lysande texter ändå, men han hade inte skrivit samma texter. London i fågelperspektiv år 1879 skulle ha varit något helt annat än Stockholm i fågelperspektiv samma år. Strindbergs ord i Röda rummets första kapitel om "Rökarne från Bergsund, ... korset på Riddarholmskyrkan och Tyskans branta tak" ger andra associationer än dockorna i East End och kupolen på St Paul's.

De referensramar, på gott och ont, som vi alla måste ha för att få sammanhang i livet blir inte sämre för att de är svenska. Också det svenska är ett bidrag till Europas och världens mångfald. Och precis som alla andra bidrag till mångfalden förändras också de svenska över tiden. Det svenska språket uppfanns inte av Strindberg (även om det är lätt att tro det), men den svenska konstmusiken uppfanns (nästan) av invandrade tyskar som Roman och Kraus. Soran Ismail och Alma Kirlic är födda i Iran och Bosnien men tillhör i dag i den svenska kulturella scenen. Och den sång som vid sidan av Den blomstertid just nu symboliserar Sverige mer än allt annat, Lilla Idas sommarvisa, är tonsatt av Georg Riedel, en jazzmusiker och invandrare med judisk bakgrund från det forna Tjeckoslovakien.

Ändå har vi
i Sverige ett
frihetsarv av
ett slag som
är ovanligt
i Europa.

Nationell självtillräcklighet är, noga räknat, oförenlig med den känsla för det egna landets eller den egna hembygdens egenart som förenar människor var i världen de än lever. För oss som bor i Sverige börjar världen här. Men det är bara fråga om början.

Men det är sant att Sverige är lyckligt lottat. Inte för att just vi bor här utan för att vi och de två eller tre generationerna närmast före oss har sluppit den typen av traumatiska upplevelser som gjort nationaldagen till något alldeles särskilt och stort. Vi ska vara glada för att den 6 juni inte firas mot samma bakgrund av ockupation som nationaldagarna i till exempel de baltiska länderna. Vi har inte, som vårt grannland Polen, behövt uppleva hur nationaldagen förbjöds av en totalitär regim. Polens riktiga nationaldag, den 3 maj, valdes för att högtidlighålla den demokratiska författning som antogs detta datum 1791 – i ett försök att samla nationen mot rovgiriga stormakter som steg för steg var i färd med att dela landet. Under kommunisttiden fick den 3 maj inte firas – polackerna bittade på alla möjliga sätt att kringgå förbudet. Efter befrielsen 1989 behöver de inte längre göra det.

Vår nationaldag har inte samma koppling till strävan efter frihet och demokrati. Valet av den 6 juni brukar motiveras med hänvisning till valet av Gustav Vasa till Sveriges kung 1523 och den nya regeringsformens införande 1809. Men ingen av de förklaringarna är riktigt på samma nivå som de som handlar om den norska Grundloven den 17 maj 1814, eller stormningen av Bastiljen den 14 juli 1789.

Ändå har vi i Sverige ett frihetsarv av ett slag som är ovanligt i Europa. Vi tänker inte alltid på det, för det handlar om sådant som vi gärna tar för givet.

Sverige är, så vitt jag vet, det enda landet i Europa där bönderna var representerade i riksdagen redan från början. Bönderna var alltså, i åtminstone en bestämd mening, aktiva deltagare i hur landet styrdes – från senmedeltiden och framåt, med avbrott bara för det kungliga enväldet under stormaktstiden när hela riksdagen skickades hem.

Sverige avviker från många andra länder genom att vi aldrig haft någon genomförd livegenskap. Bönderna var fria och kunde inte säljas av den ena godsägaren till den andra. Vi hade förvisso statarsystemet, långt in på 1900-talet – men vad man än kan säga om det systemet så är livegenskap något annat.

Sverige är också det land som har världens äldsta skrivna tryck-

fribetsförordning, införd 1766. Tryckfriheten har inte gällt ograverad sedan dess, men grundprinciperna finns fortfarande kvar, som förbud mot förhandscensur och rätt för alla att ta del av offentliga handlingar – grundpelare för det demokratiska statskicket.

Och vi har också traditionerna från de stora folkrörelser som från 1800-talets slut spelade en så viktig roll för demokratins seger. I arbetarföreningar, nykterhetsloger och frikyrkoförsamlingar, i folkhögskolor och i frivilligt bildningsarbete lärde sig människor demokratiska principer långt innan den allmänna rösträtten var införd. Detta är inte unikt för Sverige, men inte heller något som alla länder har med sig på samma sätt i sitt historiska arv.

Inget av detta var givet från början. Men det är ett arv som har gjort Sverige till ett land som vi har skäl att vara stolta över, inte för att just vi bor här, inte för att alla politiska beslut blir som de borde, inte för vår natur eller våra årstidsväxlingar utan för att det ger en bakgrund och resonansbotten för värden som personlig frihet och personligt ansvar, solidaritet med andra, mångfald, tolerans och öppenhet som också – och framför allt – är allmänmänskliga.

För oss som bor i Sverige börjar världen här. Men det är bara fråga om början. ●

Håkan Holmberg

Uppsala i november 2016

Efterskrift

Kampen för allmän och lika rösträtt, parlamentarism och demokratiska reformer var inspirationen och drivkraften när Frisinnade klubben bildades vid nyåret och sekelskiftet mellan 1800- och 1900-tal.

Initiativtagarna var liberaler men namnet blev mycket avsiktligt Frisinnade klubben. Beteckningen liberal valdes bort framför allt för att ”det mindre partibetonade men av klar reformvilja präglade ordet frisinnad bättre än ordet liberal var lämpat för en sammanslutning, avsedd att stå öppen även för medlemmar i den socialdemokratiska vänstern”, som det heter i en jubileumsskift om Frisinnade klubben första kvartssekel, som gavs ut 1925. Avgörande för namnvalet uppges ha varit inlägg från konstnärerna Richard Bergh och Karl Nordström som tillkännagav att de skulle känna sig förhindrade att ingå i en klubb som inte skulle kunna få räkna Hjalmar Branting som medlem.

Frisinnets stora valseger 1911 och den Edén-Brantingska ministären med liberaler och socialdemokrater 1917-1920 må bestå som höjdpunkter i Frisinnade klubbens historia. Men i mer än 100 år har Frisinnade klubben förblivit en samlingspunkt för samtal i aktuella samhällsfrågor, där huvudsakligen människor med liberal och socialdemokratisk övertygelse och bakgrund möts. Medlemsströskeln har som i så många andra sammanhang sänkts så att intresse för att föra politiska samtal är enda kravet för att bli medlem. Men inriktningen på frågor om demokrati, fri- och rättigheter och sociala reformer är självklar.

Fortfarande samlas klubben 6-7 gånger per år för diskussioner om svenska och internationella politiska frågor. Verksamheten är måhända inte så offentligt känd, eftersom de flesta sammankomster sker i medlemskretsen. Men mötena är öppna för gäster och även om diskussionerna ibland kan bli förtroliga, har Frisinnade klubben aldrig varit ett rökfyllt rum för mer eller mindre tvivelaktiga uppgörrelser undan insyn.

Med denna skrift vill klubben bli något synligare för sina syften. Ämnet är helt centralt utifrån Frisinnade klubbens historia och grundläggande uppdrag, även om vi är många som både är skrämda och häpnar över dess omedelbara aktualitet.

Vi tackar Arena Ide´ och Karl Staaffs Fond för Frisinnade Ändamål för samarbete och samfinansiering vid framställningen av denna angelägna skrift. Att både Ingvar Carlsson och Bengt Westerberg velat bidra med förord knyter an till arvet i en klubb där både Karl Staaff och Hjalmar Branting kunde vara med från begynnelsen. ●

Anders Mellbourn

Ordförande, Frisinnade klubben

